

مبانی نگارش علمی

دکتر یزدان منصوریان

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت معلم تهران

ویراسته حمید محسنی

تهران / ۱۳۸۹

سرشناسه	: منصوریان، یزدان، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور	: میان‌ی نگارش علمی / یزدان منصوریان؛ ویراسته حمید محسنی.
مشخصات نشر	: تهران: کتابدار، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۳ص.
شابک	: ۶۳-۷-۵۴۸۹-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: فن نگارش - آثار علمی و فنی
موضوع	: مقاله‌نویسی
شناسه افزوده	: محسنی، حمید، ۱۳۴۴-، ویراستار
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۸۹ م ۷۶/م ۷۳۶۹ LB۲۳۶۹
رده‌بندی دیویی	: ۸۰۸/۰۶۶۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۱۵۰۱۹۷

www.ketabdar.org
mohseni@ketabdar.org

عنوان: میان‌ی نگارش علمی
نویسنده: دکتر یزدان منصوریان

ویراستار: حمید محسنی

مجموعه کتابدار: ۱۷۵

نوبت چاپ: اول، ۱۳۸۹

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه / قیمت: ۶۰۰۰ تومان

ناشر: کتابدار / نشانی پخش: تهران، صندوق پستی: ۱۴۱۵۵/۱۹۷۳

تلفن: ۸۸۹۷۹۵۶۱ / دورنگار: ۸۸۹۷۹۵۶۰ / همراه: ۰۹۱۲۱۸۸۳۵۸۱ و ۰۹۱۲۱۷۶۵۱۲۵

فهرست مطالب

۴۸.....	سوالاتی برای خودآزمایی.....
۴۹.....	آخر کار: بیشتر بخوانید و تمرین کنید.....
۵۰.....	منابع فصل.....
۵۳.....	فصل دوم: اصول نگارش علمی.....
۵۳.....	اهداف فصل.....
۵۳.....	خلاصه فصل.....
۵۴.....	اصول عمومی و پایه نگارش.....
۵۴.....	پایبندی به رویکرد علمی.....
۵۴.....	رعایت بی طرفی در نگارش.....
۵۵.....	ایجاز و خلاصه گویی در نگارش.....
۵۵.....	ساده نویسی در نگارش.....
۵۷.....	شفاف سازی و پرهیز از ابهام.....
۵۸.....	امانت داری و رعایت حقوق نسخه برداری.....
۵۹.....	انتقادپذیری.....
۵۹.....	شبهات ها و تفاوت ها در نگارش علمی.....
۶۱.....	۲۱ توصیه برای نگارش.....
۶۱.....	درباره آنچه که می نویسد.....
۶۳.....	نحوه نوشتن.....
۶۵.....	بررسی دیدگاه دیگران بعد از نگارش.....
۶۶.....	آنچه دیگران درباره اثر ما می گویند.....
۶۶.....	خلاصه فصل.....
۶۷.....	تمرین های فصل.....
۶۷.....	منابع فصل.....

۹.....	پیش گفتار مولف.....
۱۳.....	مقدمه.....
۱۷.....	فصل اول : درآمدی بر مقاله و مقاله نویسی ۱۷.....
۱۷.....	اهداف فصل.....
۱۷.....	آنچه خواهید خواند.....
۱۸.....	تعریف مقاله و مقاله علمی.....
۲۲.....	اهداف مقاله نویسی علمی.....
۲۴.....	جایگاه و اهمیت مقاله علمی در دنیای امروز.....
۲۴.....	دسترسی به اطلاعات و یافته های پژوهشی.....
۲۵.....	شاخصی در ارزیابی میزان تولید دانش.....
۲۵.....	ابزار گسترش و توسعه دانش.....
۲۵.....	ارتباط میان محققان.....
۲۵.....	نیت و ضبط دانش بشری.....
۲۵.....	تولید سایر آثار و منابع مکاتب.....
۲۵.....	استانداردسازی فرایند تولید علم.....
۲۶.....	کشف زمینه های تازه تحقیقی.....
۲۶.....	انگیزه های انتشار مقاله های علمی.....
۲۸.....	موانع مقاله نویسی.....
۳۲.....	مطالعه و نگارش.....
۳۲.....	انواع مقاله های علمی.....
۴۲.....	گزارش های پیشرفت پژوهش.....
۴۲.....	پیش نیازها و مهارت های مقاله نویسی.....
۴۶.....	خلاصه فصل.....

رویکرد تحلیلی و تفکر انتقادی.....	۱۲۷
مشارکت در دانش.....	۱۲۷
خلاصیت و نوآوری.....	۱۲۷
کاربرد پذیری نتایج.....	۱۲۸
پیشنهاد برای پژوهش های بعدی.....	۱۲۸
پیوند با مسائل روز.....	۱۲۸
جامعیت و عمق کافی.....	۱۲۹
ایجاز و خلاصه نویسی.....	۱۲۹
خلاصه فصل.....	۱۲۹
تمرین های فصل.....	۱۳۱
پیوست های الکترونیکی.....	۱۳۲
منابع فصل.....	۱۳۲
منابعی برای مطالعه دوباره تحلیل استادی.....	۱۳۲
فصل پنجم: اصالت متن و امانت داری در. ۱۳۵	
مقدمه.....	۱۳۵
پژوهش اصیل چگونه پژوهشی است؟.....	۱۳۶
انواع اصالت در مقاله های پژوهشی.....	۱۳۷
اصالت موضوع: نوآوری در.....	۱۳۷
اصالت داده ها و یافته ها: ارائه شواهد نوین پژوهشی.....	۱۳۸
اصالت اندیشه: بیان بک ایده تازه در پژوهش.....	۱۳۸
اصالت در تفسیر داده ها: استنتاج اطلاعات از.....	۱۳۸
اصالت جغرافیایی: نخستین تحقیق در آن زمینه در.....	۱۳۸
اصالت روش شناختی: گذر از مرزهای مرسوم.....	۱۳۹
اصالت میان رشته ای: گذر از مرزهای قراردادی.....	۱۳۹
اصالت در کاربردپذیری نتایج: مشارکت در دانش.....	۱۴۰
اصالت در استمرار: ادامه یک کار اصیل دیگر.....	۱۴۰
اصالت در یافته های جانبی: سودمندی.....	۱۴۰
انواع فریب کاری های ممکن در محیط های علمی.....	۱۴۱
داده سازی.....	۱۴۱
دستکاری در داده ها.....	۱۴۲
سرقت علمی / سرقت ادبی.....	۱۴۲
خلاصه فصل.....	۱۴۶
پیوست های الکترونیکی.....	۱۴۷
تمرین های فصل پنجم.....	۱۴۷
منابع فصل.....	۱۴۸

فصل سوم: ساختار مقاله های علمی..... ۶۹	
اهداف فصل.....	۶۹
مقدمه.....	۷۰
۲۰ جزء معمول در مقاله های علمی.....	۷۱
تشریح روش شناسی و رویکرد پژوهش.....	۹۵
ابزار گردآوری و تحلیل داده ها.....	۹۷
توصیف ویژگی های جامعه پژوهش و.....	۹۹
نماین محدود و محدودیت های پژوهش.....	۱۰۱
ارائه یافته های توصیفی و تحلیلی.....	۱۰۳
بحث، نتیجه گیری و پاسخگویی به.....	۱۰۵
پیشنهاد کاربردی و پیشنهاد برای.....	۱۰۷
منابع مورد استفاده و برای مطالعه بیشتر.....	۱۱۱
پیوست های مقاله.....	۱۱۲
خلاصه فصل.....	۱۱۳
تمرین و خودآزمایی.....	۱۱۴
منابع الکترونیکی.....	۱۱۵
منابع فصل.....	۱۱۶
فصل چهارم: ویژگی های یک مقاله علمی..... ۱۱۷	
اهداف فصل.....	۱۱۷
مقدمه.....	۱۱۷
تفاوت مقبولیت با مطلوبیت مقالات علمی.....	۱۱۸
تفاوت برون داد با تاثیرگذاری علمی.....	۱۱۹
مقالات پراستاد و مقالات داغ.....	۱۲۰
مقاله ای که هرگز خوانده نمی شوند.....	۱۲۰
ویژگی های ضروری یک مقاله علمی.....	۱۲۱
اصالت موضوع.....	۱۲۱
عدم انتشار قبلی.....	۱۲۳
نگارش بر اساس زبان معیار.....	۱۲۳
پیوند کافی با آثار مرتبط قبلی.....	۱۲۴
برخورداری از ساختار علمی.....	۱۲۴
انسجام و یکدستی محتوا و ساختار.....	۱۲۴
مستند بودن یافته ها و ادعاها.....	۱۲۵
وضوح و پیچیدگی کافی.....	۱۲۶
ویژگی های مطلوب یک مقاله علمی.....	۱۲۶

۱۷۱	گاهنامه ها
۱۷۲	طبقه‌بندی موضوعی
۱۷۴	دسته‌بندی بر اساس رتبه علمی
۱۷۵	مجله‌های ترویجی و پژوهشی
۱۷۶	دسته‌بندی بر اساس گستره جغرافیایی انتشار
۱۷۶	مجله‌های ملی، منطقه‌ای و جهانی
۱۷۷	دسته‌بندی بر اساس نوع انتشار
۱۷۷	مجله‌های چاپی و الکترونیکی
۱۷۷	دسته‌بندی بر اساس هزینه دسترسی
۱۸۱	دسته‌بندی مجلات بر اساس زبان
۱۸۱	مجله‌های تک‌زبان، دو‌زبان و چندزبان
۱۸۱	معیارهای گزینش
۱۸۲	ضرب‌تاثیر و محبوبیت مجله در جامعه علمی
۱۸۴	رویکرد مجله و محدوده موضوعی آن
۱۸۵	سابقه، پیوستگی و عدم تاخیر در انتشار
۱۸۶	اعتبار علمی اعضای هیئت تحریریه
۱۸۶	انعکاس محتوا در پایگاه‌های اطلاعاتی
۱۸۶	خلاصه فصل
۱۸۷	تمرین‌های فصل
۱۸۷	منابع فصل
۱۸۸	منابع الکترونیکی
۱۸۹	فصل ۸: ارسال مقاله و پاسخ به داوران
۱۸۹	اهداف فصل
۱۸۹	مقدمه
۱۹۰	ویرایش نهایی متن
۱۹۱	روش‌های ارسال مقاله: پستی و الکترونیکی
۱۹۳	ارسال پستی
۱۹۴	ارسال الکترونیکی
۱۹۷	فرایند داوری
۲۰۱	انتخاب داوران توسط سردبیر
۲۰۲	معیارهای داوری مقاله‌های علمی
۲۰۲	معیارهای اولیه و اساسی داوری
۲۰۳	معیارهای ثانویه و فرعی داوری
۲۰۳	نتیجه داوری
۲۰۴	پذیرش قطعی و غیر مشروط

۱۴۸	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۵۱	فصل ششم: تمرین نگارش و
۱۵۱	اهداف فصل
۱۵۱	مقدمه
۱۵۲	مهارت‌های نگارشی
۱۵۲	مهارت مطالعه
۱۵۳	مهارت‌های زبانی و دستوری
۱۵۴	مهارت‌های فنی
۱۵۴	مهارت‌های اطلاع‌یابی
۱۵۵	مهارت‌های مدیریت زمان
۱۵۶	مهارت‌های مدیریت اطلاعات شخصی
۱۵۷	چگونگی کسب عادت به نوشتن
۱۵۸	عدم همزمانی نگارش و ویرایش
۱۵۸	نوشتن همزمان با خواندن
۱۵۸	اولویت‌بندی نگارش
۱۵۹	اختصاص زمان خاصی به نوشتن
۱۵۹	فن نگارش آزاد
۱۶۱	دفترچه یادداشت پژوهشی
۱۶۲	وبلاگ نویسی
۱۶۳	خلاصه فصل
۱۶۳	تمرین‌های فصل
۱۶۳	منابع فصل
۱۶۳	منابع برای مطالعه بیشتر
۱۶۴	پیوست‌های الکترونیکی
۱۶۵	فصل ۷: معیارهای گزینش مجله برای
۱۶۵	اهداف فصل
۱۶۵	مقدمه
۱۶۶	کلیاتی درباره مجله‌های علمی
۱۶۸	روش‌های دسته‌بندی مجله‌ها
۱۶۸	فاصله انتشار
۱۶۸	هفته‌نامه
۱۷۰	ماهنامه
۱۷۰	فصلنامه
۱۷۱	سالنامه

۲۳۳.....	تیین ضرورت انجام پژوهش.....	۲۰۴.....	پذیرش مشروط به ویرایش جزئی.....
۲۳۳.....	اثبات اصالت موضوع پژوهش.....	۲۰۵.....	پذیرش مشروط به ویرایش کلی.....
۲۳۴.....	بیان مسئله.....	۲۰۵.....	عدم پذیرش و دلایل آن.....
۲۳۴.....	هدف/ اهداف پژوهش.....	۲۰۶.....	درخواست برای داوری مجدد.....
۲۳۵.....	برسش/ برشهای پژوهش.....	۲۰۶.....	توصیه ارسال اثر به مجله ای دیگر.....
۲۳۵.....	فرضیه/ فرضیه های پژوهش.....	۲۰۶.....	چگونگی ویرایش دوباره متن.....
۲۳۵.....	تعاریف عملیاتی و مبانی نظری.....	۲۰۷.....	خطاهای احتمالی در فرایند داوری.....
۲۳۶.....	معرفی رویکرد و روش پژوهش.....	۲۰۸.....	خلاصه فصل.....
۲۳۶.....	معرفی جامعه آماری و روش نمونه گیری.....	۲۰۹.....	تمرین های فصل.....
۲۳۶.....	انتخاب ابزار گردآوری و روش تحلیل داده ها.....	۲۰۹.....	منابع فصل.....
۲۳۶.....	پیش بینی نتایج مورد انتظار.....	۲۰۹.....	منابعی برای مطالعه بیشتر.....
۲۳۷.....	ارائه برنامه زمان بندی شده.....	۲۱۰.....	پیوست های الکترونیکی.....
۲۳۷.....	تیین محدود و محدودیت های احتمالی.....	۲۱۱.....	پیوست ها.....
۲۳۷.....	جستجو در منابع و تدوین پیشینه پژوهش.....	۲۱۱.....	پیوست ۱: نمونه هایی از راهنمای نویسندگان در.....
۲۳۸.....	گردآوری و تحلیل داده ها.....	۲۱۲.....	نحوه ارائه متن مقاله.....
۲۳۹.....	ارائه یافته ها و تفسیر نتایج.....	۲۱۳.....	پیوست ۲: راهنمای نویسندگان پژوهش فیزیک.....
۲۴۰.....	نگارش متن اصلی.....	۲۱۴.....	پیوست ۳: مجله پزشکی هرمزگان، صاحب امتیاز.....
۲۴۱.....	حضور در جلسه دفاع.....	۲۱۶.....	پیوست ۴: نمونه ای از راهنمای مجلات بین المللی.....
۲۴۴.....	پس از جلسه دفاع.....	۲۲۱.....	پیوست ۵: برگزیده ای از توصیه های سایت امرالد.....
۲۴۴.....	اخلاق پژوهش.....	۲۲۲.....	پیوست ۶: نمونه راهنمای داوران.....
۲۴۵.....	تعامل با استاد راهنما و سایر موارد.....		
۲۴۶.....	منابع و منابعی برای مطالعه بیشتر.....	۲۲۵.....	فصل ۹: مهارت های تدوین پایان نامه و.....
۲۴۹.....	پیوست ها.....	۲۳۱.....	مقدمه.....
۲۴۹.....	پیوست ۱: گزیده ای از راهنمای نگارش.....	۲۳۳.....	تعریف پایان نامه و رساله.....
۲۴۹.....	پیوست ۲: نمونه هایی از دستورالعمل های.....	۲۳۴.....	نقش استاد راهنما، مشاور و داور.....
۲۵۱.....	فهرست منابع فارسی.....	۲۳۵.....	انتخاب موضوع پژوهش.....
۲۵۷.....	نماینه.....	۲۳۷.....	تدوین و نگارش پروپوزال.....
		۲۳۲.....	عناصر و مولفه های ضروری در تدوین پروپوزال.....
		۲۳۲.....	تیین اهمیت موضوع پژوهش.....

پیش‌گفتار مولف

عاشق شو ار نه روزی کار جهان سرآید
ناخوانده نقش مقصود از کارگاه هستی (حافظ)

این کتاب بیش از آن که دستنامه نگارش علمی باشد، داستان سفری پرفراز و فرود است. سفری که ۱۲ سال پیش، در پائیز ۱۳۷۷، با انتشار اولین مقاله‌ام آغاز شد و همچنان ادامه دارد. سفری در دنیای جذاب و خیال‌انگیز "پژوهش"، "نگارش" و "ویرایش". در آغاز سفر، دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد بودم. قبل از انتشار نخستین مقاله، به جز نوشتن تکلیف‌های درسی و گزارش کارورزی در دوره کارشناسی، تجربه دیگری از نگارش علمی نداشتم. بیشتر مطالعه می‌کردم و کمتر می‌نوشتم. اما سرانجام در دوره کارشناسی ارشد با چالش تدوین و نگارش پایان‌نامه مواجه شدم. چاره‌ای جز نوشتن نبود. باید قلم در دست می‌گرفتم و پایان‌نامه‌ام را می‌نوشتم. شروع این فرایند با بیم و امید همراه بود؛ دلهره-ای همراه با شوق و اشتیاق همه وجودم را فرا گرفت. شوق یادگیری بود و نگرانی نگارش. شاید بیشتر از همه، نگرانی از نگارش بد و از آن بدتر، نگارش نادرست. خوشبختانه پایان‌نامه‌ام، پایان‌نامه‌ام نبود. اکنون پس از ۱۲ سال از آن روزها، شور و اشتیاقم به مراتب بیشتر و نگرانی‌ام کمی کمتر شده است. پایان‌نامه کارشناسی ارشد اولین فرصت برای تجربه یک پژوهش مستقل و مفصل و تدوین گزارش آن بود. پس از آن، ۴ سال تحصیل در دوره دکتری دانشگاه شفیلد انگلستان (۱۳۸۱-۱۳۸۵) فرصتی دیگر برای پژوهش و تمرین مهارت‌های نگارشی برایم به ارمغان آورد.

رویکرد پژوهش دکتری‌ام از نوع پژوهش کیفی بود و بر اساس روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد (گراندد تئوری) انجام شد. به همین دلیل توصیف و تحلیل یافته‌ها بیش از

آن که با آمار و ارقام باشد، تشریحی و تفسیری بود. این رویکرد، فرصت خوبی را برای تمرین نگارش به من هدیه کرد. چرا که می‌بایست داده‌های تحقیق را در یک فاصله زمانی طولانی گردآوری، و آنها را دائماً تحلیل و تفسیر می‌کردم. به طوری که، ۵۱ هفته تمام از سال سوم تحصیل، گزارشی هفتگی از پیشرفت کار تحقیق را تدوین و در پایان هر هفته برای استاد راهنمایم ارسال کردم. با توجه به موضوع تحقیق عنوان این گزارش‌ها را نیز FOCUS Weekly Report گذاشته بودم (FOCUS مخفف Failure Ontologies: Conceptualizing Unsuccessful Searches است). نتیجه آن چیزی حدود ۱۰۰۰ صفحه شد که در روز دفاع آنها را همراه رساله دکتری به جلسه دفاع بردم. اینها دست‌نوشته‌هایی بود که مسیر تحقیق در آن از ابتدا تا انتها ترسیم و مستند شده بود، و در روز دفاع هم بسیار به کارم آمد. سال چهارم، تماماً صرف نگارش گزارشی پژوهشی ۳ سال نخست شد. بارها و بارها آن را ویرایش کردم و زیر نظر استاد راهنمایم، پروفسور نایجل فورد، و پیشنهادهای استاد مشاور، شیلا وبر کار را پیش بردم. همان روزها بود که آموختم نگارش که معمولاً پس از پژوهش آغاز می‌شود، خود فرایندی مستقل و البته چند مرحله‌ای است. این فرایند شامل مرحله‌های مقدماتی، میانی و تکمیلی است. اگر چه نگارش متن از ویرایش آن جداست، اما چنان در هم تنیده‌اند که نمی‌توان مرز مشترکی میان‌شان ترسیم کرد. تحقق هم-زمان آنها نیز دشوار، و شاید ناممکن است. همچنین، آموختم که کیفیت نگارش بیش از هر چیز به تمرین و تجربه نیاز دارد.

محصول نهایی آن ۴ سال را می‌توان در تدوین پایان‌نامه دکتری و چند مقاله مستقل انگلیسی و فارسی خلاصه کرد که هر کدام فرصتی بود برای یادگیری مهارت‌های پژوهشی و نگارشی. در پائیز ۱۳۸۵، پس از فراغت از تحصیل به کشور بازگشتم و کارم را به عنوان عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت معلم تهران آغاز کردم. همواره مشتاق بودم در کنار تدریس درس‌های تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی، تجربه‌هایم از فرایند نگارش را با دانشجویان و همکاران دانشگاهی‌ام در میان گذارم و از دانش و تجربه آنها استفاده کنم. چندین کارگاه آموزشی در زمینه مبانی نگارش علمی در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی مختلف برگزار کردم و تجربه‌ام را بیش از ۴ سال با دیگران به اشتراک گذاشتم، و با دانش و تجربه آنها درآمیختم و بارور کردم.

اندیشه نگارش این کتاب نیز ۲ سال پیش در ذهنم شکل گرفت تا اندوخته‌هایم را در قالب یک راهنما یا همان دستنامه مختصر مدون کنم و آن را به همه دانشجویان و پژوهشگران جوانی تقدیم کنم که شوق پژوهش و نگارش دارند.

در مجموع، محتوای این کتاب مبتنی بر ۶ منبع اصلی است. منبع نخست، تجربه تدوین پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رساله دکتری و انتشار تعدادی مقاله فارسی و انگلیسی است. منبع دوم، آثار ارزشمندی است که از مطالعه هر کدام بهره بسیار بردم و فهرستی از مهم‌ترین آنها را در پایان هر فصل و کتاب ذکر کردم. سومین منبع، بازخورد کارگاه‌های آموزشی در زمینه نگارش علمی است. در این کارگاه‌ها پژوهشگران و دانشجویان علاقمندی بودند که با پرسش‌ها، نظرها و بیان تجربه‌ها و مشکلات خود در زمینه نگارش علمی، جنبه‌های مختلف آن را برایم روشن‌تر ساختند. منبع چهارم، هدایت و مشاوره چند پایان‌نامه در مقطع کارشناسی ارشد و تدریس درس‌هایی چون آئین نگارش علمی و روش تحقیق بود تا از نزدیک با مشکلات دانشجویان در پژوهش و نگارش آشنا شوم. منبع پنجم را باید ارزیابی و داوری مقاله‌ها و پایان‌نامه‌های متعدد در چند سال اخیر ذکر کنم. منبع پایانی، تجربه عضویت در کمیته علمی تعدادی از همایش‌هاست که هر کدام فرصت تازه‌ای را برای ارزیابی و مطالعه آثار علمی برایم مهیا کرد.

در انتشار این اثر، دوستان و همکاران بسیاری نقش داشته‌اند که نمی‌توانم همه آنها را نام ببرم و از این بابت نیز پوزش می‌خواهم. جناب آقای حمید محسنی، مدیر محترم نشر کتابدار، مشوق من برای تدوین این اثر بوده‌اند و دل‌سوزانه زحمت و پراستاری آن را برعهده گرفتند. از همه بیشتر باید از حمایت همیشگی مادر مهربانم در تمام سال‌های تحصیل، و همراهی همسر و فرزند عزیزم نام ببرم، که صبورانه ساعت‌های متوالی سکوت مرا در خانه برای نگارش این کتاب تحمل کردند.

نشر کتابدار سایتی را برای این کتاب و نوشته‌ها و مطالب مرتبط با نگارش و نگارش علمی پیش‌بینی کرده است. اطلاعات روزآمدتر و مطالب مکمل این کتاب را نیز می‌توانید در همین سایت بخوانید و انتقادات و پیشنهادات خود را هم در آن مطرح کنید. ناشر و نویسنده امیدوارند که با استقبال شما از این کتاب و سایت

مرتبط با آن حوزه مطالعاتی جدیدی در ایران در زمینه نگارش با تاکید بر مسائل زبان‌شناختی فارسی آغاز شود.

در پایان از همه خوانندگان، نویسندگان و پژوهشگران فرهیخته تقاضا دارم که این کتاب را نقادانه ارزیابی کنند و کاستی‌های احتمالی آن را برای اصلاح در ویرایش بعدی به نشانی پست الکترونیکی من ارسال نمایند. منتظر دریافت دیدگاه‌ها و نقدهای شما هستم.

در این بازار اگر سودیست، با درویش خرسند است

خدایا منعمم گردان به درویشی و خرسندی (حافظ)

یزدان منصوریان

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت معلم تهران

مهر ۱۳۸۹

mansourian@tmu.ac.ir

y.mansourian@gmail.com

<http://cvs.tmu.ac.ir/yazdan.htm>

مقدمه

این کتاب درباره اصول و روش‌هایی است که معمولاً همچون قراردادی نانوشته در بیشتر نوشته‌های علمی رعایت می‌شوند؛ اصولی بنیادین چون صداقت، صراحت، شفافیت، انسجام، یکدستی، امانت‌داری، ایجاز و ساده‌نویسی.

اول از همه لازم است به این نکته مهم اشاره کنم که محتوای این اثر درباره "رویکرد علمی نگارش"^۱ است و نه "دستور زبان و قواعد نقطه‌گذاری"^۲. کتاب‌های معتبر و ارزشمندی نیز درباره دستور زبان و آیین نگارش ادبی منتشر شده است، که به برخی از آنها برای مطالعه بیشتر اشاره کرده‌ام.^۳ بی‌شک پرداختن به این مباحث نیز در حیطه دانش و تخصص استادان زبان و ادب فارسی است. بر این اساس، پای را از گلیم خویش فراتر ننهادم و در این زمینه داوری و دستوری صادر نکردم. چرا که در مجلس نکته‌دانان یا باید سخن دانسته گفت یا خاموش ماند، که در این جا خاموشی را پسندیده‌تر دیدم. خود این اثر هم با وجود همه تلاش‌ها، ادعای درست‌نویسی ندارد

-
1. Academic approach in writing
 2. Grammar and punctuation rules

۳. منابع سودمندی همچون: کتاب "نگارش و ویرایش" اثر احمد سمیعی (گیلاتی)؛ "غلط‌نویسیم: فرهنگ دشواری‌های زبان فارسی" به قلم ابوالحسن تجفی؛ "فرهنگ درست‌نویسی سخن" به سرپرستی دکتر حسن انوری و تالیف دکتر یوسف عالی عباس‌آباد؛ "مبانی درست‌نویسی زبان فارسی معیار"، تالیف دکتر ناصر نیکویخت؛ "دستور مختصر امروز بر پایه زبانشناسی جدید" نوشته دکتر خسرو فرشیدورد؛ و ده‌ها اثر دیگر که به برخی از آنها در فهرست منابع این کتاب اشاره شده است.

و احتمالاً کاستی‌ها و لغزش‌های فراوانی دارد که به چشم نکته‌بینان خواهد آمد. نویسنده نیز چشم انتظار همین نکته‌هاست تا در ویرایش بعدی آن را به کار گیرد. کتاب ۹ فصل دارد. فصل نخست "درآمدی بر مقاله و مقاله‌نویسی" است. ابتدا مقاله علمی و مفاهیم پایه آن تعریف، و سپس اهداف و کارکردهای مقاله‌نویسی، انگیزه‌های اصلی مقاله‌نویسان و عوامل تاثیرگذار بر آن ذکر شده است. موانع موفقیت در تدوین و انتشار آثار علمی و روش‌های غلبه بر آنها از مباحث دیگر این فصل است. فصل دوم درباره اصول و مبانی اولیه نگارش علمی است، و در آن "رویکرد علمی" در مقاله‌نویسی و جنبه‌های گوناگون آن تبیین می‌شود. ابتدا به تفاوت‌های نگارش در حوزه‌های مختلف اشاره و سپس طرحی کلی برای رشته‌های گوناگون ارائه شده است. "ساختار مقاله علمی" فصل سوم و مفصل‌ترین فصل کتاب است، و به ترسیم ساختاری می‌پردازد که بتوان آن را با کمی تغییر در اغلب مقاله‌های علمی رشته‌های مختلف (به ویژه علوم انسانی و اجتماعی) استفاده کرد. در این فصل ۲۰ عنصر اصلی مقاله‌ها معرفی شده و برای هر یک نقش و وظیفه معینی مطرح شده است. این ۲۰ عنصر عبارت‌اند از: عنوان، پدیدآور، چکیده، کلیدواژه، مقدمه، بیان مسئله، تبیین هدف، پرسش‌های پژوهش، پیشینه پژوهش، معرفی طرح، روش‌شناسی، ابزار پژوهش، جامعه پژوهش، محدوده و محدودیت‌ها، یافته‌ها، بحث و نتیجه، پیشنهادها، تقدیر و تشکر، منابع و پیوست‌ها. برای تبیین هر کدام مثال‌هایی از آثار فارسی و انگلیسی ذکر شده است، تا خوانندگان با نگاهی انتقادی آنها را تحلیل کنند و بدین ترتیب مهارت‌های مقاله‌نویسی خود را بهبود بخشند.

فصل چهارم با عنوان "ویژگی‌های یک مقاله علمی قابل قبول" به تبیین مهم‌ترین معیارهای ارزیابی آثار علمی می‌پردازد. این فصل درباره مهم‌ترین معیارهایی است که بر اساس آنها می‌توان میزان موفقیت نویسندگان در تولید آثار علمی را سنجید. شرح تفاوت بین دو مفهوم مقبولیت و مطلوبیت از دیگر مطالب این فصل است. ویژگی‌های یک نوشته قابل پذیرش در مجله‌های تخصصی عبارت‌اند از: اصالت موضوع، عدم انتشار قبلی، نگارش بر اساس زبان معیار، پیوند با آثار دیگر پژوهشگران، مستند بودن یافته‌ها و ادعاهای مطرح شده، ساختار علمی، انسجام و یکدستی محتوا و ساختار، برخورداری از وضوح لازم و پیچیدگی کافی. هشت ویژگی برای مطلوبیت مقاله‌ها

پیشنهاد شده است که عبارتند از: برخورداری از رویکرد تحلیلی و تفکر انتقادی، مشارکت در دانش، خلاقیت و نوآوری، کاربردپذیری نتایج، پیشنهاد برای پژوهش‌های بعدی، ایجاز و خلاصه‌نویسی، پیوند با مسائل روز، جامعیت و عمق کافی.

پنجمین فصل کتاب درباره اصالت^۱ متن و اصل امانت‌داری در نگارش است. تعریف اصالت در آثار علمی و انواع روش‌های اثبات آن از جمله مباحث اصلی این فصل است. جنبه‌های مختلف اصالت نظیر اصالت موضوع، اصالت داده‌ها و یافته‌ها، اصالت اندیشه، اصالت در تفسیر داده‌ها، اصالت جغرافیایی، اصالت روش‌شناختی، اصالت میان‌رشته‌ای، اصالت در کاربردپذیری نتایج، اصالت در استمرار یک کار اصیل دیگر و در نهایت اصالت در فراورده‌های جنبی پژوهش در این فصل مطرح شده است. در ادامه، صداقت در پژوهش‌های علمی و امانت‌داری ارائه می‌شود. برخی از موارد فریب‌کاری در نگارش مثل داده‌سازی^۲، سرقت علمی^۳، فریب‌کاری علمی^۴، دستکاری در داده‌ها^۵ هم بررسی شده و راهکارهایی برای پیشگیری از آنها پیشنهاد شده است. فصل ششم با عنوان "تمرین نگارش و توسعه مهارت‌های نگارشی" بر این واقعیت تاکید می‌کند که نوشتن یک مهارت^۶ است و مثل هر مهارت دیگر به تمرین و ممارست نیاز دارد. برای تمرین بیشتر نیز راهکارهای ساده‌ای معرفی می‌شود. استفاده از فن نگارش آزاد^۷، استفاده از فرصت‌های کوتاه، عدم هم‌زمانی نگارش و ویرایش، پرهیز از ویرایش زودهنگام، اولویت‌بندی نگارش، کسب مهارت‌های فنی و زبانی، تنظیم دفترچه یادداشت پژوهشی^۸ و ایجاد وبلاگ از جمله توصیه‌های این فصل است.

-
1. Originality
 2. Fabrication
 3. Plagiarism
 4. Deception
 5. Falsification of data
 6. Skill
 7. Free writing
 8. Research log

فصل هفتم کتاب با عنوان "معیارهای گزینش مجله برای انتشار مقاله" به معرفی انواع مجلات همراه با نمونه‌هایی از هر گروه می‌پردازد. توصیه‌هایی به نویسندگان مقالات علمی ارائه شده است تا قبل از ارسال مقاله به مجلات به آنها توجه کنند، و ضریب موفقیت انتشار اثر خود را افزایش دهند. نخستین گام، بررسی سطح علمی و ضریب تاثیر^۱ مجله مورد نظر بر اساس فهرست‌های موجود است. گام دوم، رعایت دقیق قواعد نگارش و مراحل ارسال مقاله بر اساس شیوه‌نامه مجله است. گام سوم، آشنایی با روش و فرایند داوری مقاله در هر مجله است.

هشتمین فصل به فرایند ارسال مقاله^۲ و داوری آثار علمی می‌پردازد. در این فصل روش‌های سنتی و نوین ارسال مقاله و سپس چگونگی داوری آثار علمی، معیارهای ارزیابی و عوامل سوگیری و خطا در داوری مطرح می‌شود.

فصل نهم و پایانی کتاب به مهارت‌های تدوین پایان‌نامه و گزارش طرح‌های پژوهشی اختصاص دارد. این فصل درباره روند تدوین پایان‌نامه از پیشنهاد پژوهش^۳ تا بعد از جلسه دفاع و نکته‌هایی دیگر برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی است. پایان هر فصل حاوی منابعی برای مطالعه بیشتر، پرسش‌ها و تمرین‌هاست تا خوانندگان را به تفکر بیشتر درباره بحث‌های هر فصل ترغیب کند.

1. Impact factor

2. Paper submission

3. Research proposal